

KATE
QUINN

DE
VROUW
MET DE
RODE
STER

Een spannende roman over een sterke vrouw die de
loop van de Tweede Wereldoorlog veranderde...

Kate Quinn

De vrouw met
de rode ster

Vertaald door Frank van der Knoop

De Fontein

Proloog

27 augustus 1942

Washington, D.C.

Met een broekzak vol diamanten en de dood in het hart zag hij de Russische sluipschutter en de Amerikaanse first lady elkaar de hand drukken.

‘Een vrouwelijke sluipschutter, hoe verzinnen ze het?’ hoorde de huurmoordenaar een fotograaf achter zich mompelen die zijn best deed om een glimp op te vangen van de jonge vrouw die zojuist uit de limousine van de ambassade was gestapt. Het leek wel of ze een beetje schrok van al die flitsende camera’s, alsof het gewerschoten waren. Ze draaide zich om en besteeg, omringd door een falanx van Sovjet-Russische oppassers, het bordes van het Witte Huis. ‘Ze is vast nep,’ snoof de fotograaf minachtend.

Toch konden we het niet laten om naar haar te komen kijken, dacht de huurmoordenaar terwijl hij afwezig zijn valse perskaart tussen zijn vingers heen en weer wipte. De kranten zouden normaal gesproken hoogstens een paar regeltjes hebben gewijd aan de aankomst van de Russische delegatie voor een internationale studentenconferentie, het zoveelste goede doel van Eleanor Roosevelt. Zonder dat meisje in haar keurige olijfgroene uniform zouden al die aan katers lijdende journalisten en fotografen zeker niet voor dag en dauw uit bed zijn gekomen om zich met de pen in de aanslag naar de ingang van het Witte Huis te haasten.

‘Zeiden ze nou dat ze al vijfenzeventig doden op haar naam heeft staan?’ vroeg een journalist van *The Washington Post* zich hardop af, terwijl hij door zijn notitieboekje bladerde.

‘Ik dacht dat het er meer dan honderd waren...’

‘Meer nog,’ zei de huurmoordenaar. Hij klonk alsof hij uit het zuid-

oosten van Virginia kwam. De zachte zuidelijke klinkers uit zijn geboortestreek had hij zichzelf allang afgeleerd en meestal sprak hij nu in een vlak, Midden-Atlantisch accent dat overal en nergens thuis hoorde. Maar afhankelijk van wie hij tegenover zich had, liet hij Virginia nog regelmatig in zijn stem doorklinken. Mensen vonden dat een zuidelijk accent betrouwbaar klonk en daarom hadden ze ook vertrouwen in deze huurmoordenaar, een slungelige man van gemiddelde lengte, met bruinblond haar, een hoekig gezicht en modderkleurige ogen. Meestal liep hij met wat ongeslepen diamanten in zijn broekzak te rammelen. Hij hield niet van banken. De mensen die hem inhuurden betaalden contant en dat geld zette hij onmiddellijk om in edelstenen. Die wogen minder dan contant geld en waren makkelijk te verbergen. Net als kogels. Hij was achtendertig en deed dit werk al negentien jaar. Hij had meer dan dertig slachtoffers op zijn naam. Dat waren een hoop diamanten en een heleboel kogels.

‘Hoe kan zo’n grietje nou meer dan honderd nazi’s doodschieten?’ vroeg een columnist naast hem zich af. Hij keek nog steeds naar de Russische vrouw op het bordes van het Witte Huis. Terwijl de first lady de rest van de Sovjetdelegatie welkom heette, stond ze een beetje terzijde van een groepje diplomaten in donkere pakken. ‘Was ze geen bibliothecaresse of studente of zo?’

‘De Russen laten blijikbaar ook vrouwen in het leger toe...’

In hun medische bataljons misschien, dacht de huurmoordenaar. Maar zelfs het Rode Leger zou geen vrouwen als sluipschutters inzetten.

Maar toch was hij zelf ook een kijkje komen nemen, nietwaar? Hij wilde de vrouw wier summere levensbeschrijving hij inmiddels al uit zijn hoofd had geleerd met eigen ogen zien: Ljoedmila Pavlitsjenko, zesentwintig jaar, vierdejaars studente geschiedenis aan de universiteit van Kiev en senior onderzoeksassistente bij de openbare bibliotheek van Odesa. Voor de oorlog, althans. Sinds de oorlog: dertien maanden actief aan het oostfront tegen de Duitse troepen.

Bijnaam: de Rode Dood.

‘Verdorie, hoeveel slachtoffers had ze nou ook alweer gemaakt?’ De journalist van *The Washington Post* bladerde nog steeds door zijn aantekeningen. ‘Meer dan tweehonderd?’

Driehonderdnegen, dacht de huurmoordenaar, maar hij geloofde er niets van. Die kleine bibliothecaresse annex schooljuffrouw kon onmogelijk een ervaren moordenaar zijn. Ze was gewoon een speciaal voor deze studentendelegatie uitgekozen propagandapopje. En de scherpschutter begreep heel goed waarom. Een knappe brunette met felle, donkere ogen en een regelmatig, fotogeniek gezicht boven haar met medailles behangen uniform. Precies het tegenovergestelde van het lelijke manwijf dat Amerikanen zich bij vrouwen in het Rode Leger voorstelden. De Sovjet-Unie had Amerikaanse hulp nodig en zat dringend verlegen om positieve berichtgeving over de komst van deze delegatie naar de VS. En dus hadden de Sovjets de meest aantrekkelijke studenten gestuurd die ze vinden konden, onder wie deze vrouwelijke sluipschutter die er zo tener en aantrekkelijk uitzag naast dat lange en knokige rotwijf van een Eleanor Roosevelt.

‘Ik ben blij dat u veilig en wel in Amerika bent aangekomen.’ De fotografen en journalisten waren ver genoeg naar voren gedrongen om de first lady met haar overbeschaafde accent en paardengebit te kunnen verstaan. ‘Namens mijn echtgenoot, de president, heet ik u welkom in het Witte Huis. Hij verheugt zich erop jullie op een later tijdstip te kunnen ontmoeten en nodigt jullie uit om jullie eerste dag in de Amerikaanse hoofdstad onder ons dak door te brengen. Er zijn nog maar weinig Sovjetburgers in het Witte huis te gast geweest. Dit is een historisch moment in de vriendschap tussen onze landen.’

Ze maakte aanstalten om met de Russen naar binnen te gaan en dat was dan dat. Het was nog geen halfzeven in de ochtend en de hemel boven Washington was nog maar nauwelijks door de eerste zonnestrallen geraakt toen de journalisten, fotografen en één enkele onopvallende huurmoordenaar zich verspreidden.

‘Een Russische sluipschutter die verwelkomd wordt in het Witte Huis. Wie had dat ooit verwacht?’ bromde een grijzende journalist. ‘FDR zal daar nog spijt van krijgen.’

Daarvoor leeft hij niet lang genoeg meer, dacht de huurmoordenaar, terwijl hij de donkere krullen van Mila Pavlitsjenko nakeek, die achter de first lady door de deur van het Witte Huis liep. Over negen dagen, de laatste dag van die internationale conferentie, zou president Roosevelt dood zijn.

‘Ik zie de krantenkop al voor me,’ mompelde de journalist van *The Washington Post*, terwijl hij iets in zijn aantekeningenboekje schreef. “Vrouwelijke sluipschutter uit Sovjet-Unie warm onthaald in Witte Huis”.’

De huurmoordenaar hoorde het glimlachend aan. Over tien dagen zouden de krantenkoppen iets anders uitschreeuwen: FDR VERMOORD DOOR VROUWELIJKE RUSSISCHE SLUIPSCHUTTER!

Dagboekantekening van de first lady

De president wilde de Sovjetdelegatie samen met mij ontvangen, maar hij is vanochtend gevallen. Ik klopte op de deur en kwam binnen met een stapel memo's en verslagen die hij lezen moest, en zag nog net dat zijn kamerdinaar, die hem uit bed hielp, zijn greep verloor. Franklin kwam hard op het tapijt van zijn slaapkamer terecht. Als er andere mensen bij waren geweest, zou hij in lachen zijn uitgebarsten, alsof het een goede grap was, een hilarische valpartij als in een slapstick van Charlie Chaplin, en was hij met een grappige opmerking weer overeind geklauterd. Maar in de privacy van zijn eigen slaapkamer durfde hij te laten zien dat hij pijn had. Op zulke momenten heb ik altijd het gevoel dat ik beter de andere kant op kan kijken. Het voelt altijd een beetje als heiligschennis als hij het trotse masker van president Franklin D. Roosevelt laat vallen en zijn frustratie over de achteruitgang van zijn lichaam zichtbaar wordt.

Zodra hij in zijn stoel zit, stel ik hem gerust. Ik zeg dat hij maar rustig van zijn ontbijt moet genieten en stel voor de Sovjetdelegatie alleen te ontvangen. Zijn agenda is toch al zo vol. Deze taak kan ik in elk geval van hem overnemen. Ik zie aan zijn gezicht dat hij mij dankbaar is, ook al maakt hij een grap over zijn valpartij. ‘Beter hier dan waar al die jakhalzen het zien.’

‘Ze zouden heus niet durven te juichen,’ zeg ik op luchtige toon.
‘Maar ze zouden bidden dat ik niet meer overeind kwam.’

Ik hoor iets in zijn stem wat me niet bevalt, maar hij pakt de ochtendkranten al en zet zich schrap voor de komende dag. Op de

buitenwereld maakt hij een onoverwinnelijke indruk: met zijn van zelfvertrouwen overlopende stem die als honing uit de radio stroomt en zijn wereld-doorklievende profiel als een scheepsboeg, met zijn naar voren stekende sigarettenhouder als boegspriet. Slechts weinigen weten dat er een ijzeren wilskracht nodig is om die façade in stand te houden, zijn lichaam voort te drijven en zijn vijanden op afstand te houden.

Terwijl ik in het vroege ochtendlicht naar buiten stap om deze Sovjetdelegatie te ontvangen – een groep ondoorgrondelijke mannen in donkere pakken en tot mijn verbazing ook één ernstig kijkende jonge vrouw (men zegt dat ze sluipschutter is?) – hoop ik maar dat het genoeg zal zijn.

Vijf jaar eerder

November 1937
KIEV, SOVJET-UNIE

Mila

I

Ik was nog geen soldaat. We waren nog niet in oorlog. Ik kon me nog niet voorstellen dat ik ooit iemand van het leven zou beroven. Ik was gewoon een doodsbanige moeder van eenentwintig. Als je moeder bent, kan de paniek je binnen een oogwenk naar de keel grijpen. Zoals wanneer je de kamer rondkijkt en je kind nergens ziet.

‘Rustig, Mila,’ begon mijn moeder. ‘Niet boos worden –’

‘Waar is Slavka?’ Ik had mijn gewatteerde handschoenen en benieuwde jas nog niet eens uitgetrokken, maar mijn hart bonsde al in mijn keel. Daar lag de half voltooide fabriek van blokjes op de vloer van het appartement, daar lag zijn stapeltje beduimelde kinderboeken. Maar nergens zag ik mijn stevige donkerharige kereltje van vijf.

‘Zijn vader kwam langs. Hij wist dat hij zijn afspraak had gemist –’

‘Fijn dat Aleksej dat toe wilde geven,’ zei ik boos. De tweede afspraak om onze echtscheiding officieel te maken. De tweede afspraak waarop mijn man niet was komen opdagen. Het kostte me telkens maanden om de vereiste leges van vijftig roebel bij elkaar te sparen, en het duurde telkens weken voor ik een afspraak kon maken op het door achterstanden geplaagde bureau. Daarna volgde een urenlang wachten in een koude en bedompte gang in de hoop een glimp op te vangen van de blonde lokken van mijn man... en dat allemaal voor niets. De woede smeulde in mijn maag. Als Sovjetburger moest je toch al veel te vaak veel te lang in rijen staan!

Mijn moeder veegde haar handen droog aan haar schort en wierp me met haar donkere ogen een smekende blik toe. ‘Het speet hem vreselijk, Malisjka. Hij wilde Slavka op iets lekkers trakteren. Hij heeft hem de afgelopen jaren nauwelijks gezien. Zijn eigen zoon nog wel –’

En wiens schuld is dat? wilde ik haar toeroepen. Het lag niet aan mij dat Aleksej geen rol speelde in het leven van onze zoon. Het was mijn man zelf, die ongeveer twee maanden nadat onze zoon de naam

Rostislav Pavlitsjenko had gekregen, tot de conclusie was gekomen dat hij niet voor huwelijk en vaderschap in de wieg was gelegd. Maar op het lieve, mooie gezicht van mijn moeder was nog hoop te lezen en ik slaagde erin mijn boze woorden in te slikken.

Haar stem klonk begripvol. 'Misschien mist hij die afspraken wel met een reden.'

'Die reden heeft hij zeker,' zei ik. 'Hij wil me aan het lijntje houden.'

'Misschien hoopt hij dat het nog goed komt tussen jullie.'

'Mama, begin alsjeblieft niet opnieuw...'

'Hij is arts, Mila. De beste chirurg van de Oekraïne, zei je –'

'Dat is zo, maar –'

'Een man met goede vooruitzichten. Met zijn eigen flat in plaats van een gedeeld appartement, een goed salaris, een partijlid. Dat mag je niet zomaar weggooien.' Mijn moeder viel terug op de bekende argumenten. Ze was het niet eens geweest met de manier waarop Aleksej en ik begonnen waren. Ze had het te snel gevonden en vond hem te oud voor mij. Daar had ze gelijk in, maar ze wilde ook graag dat ik warm was en geen honger leed. 'Je zei altijd dat hij niet te veel drinkt en je nooit geslagen heeft,' ging ze verder. 'Misschien is het niet de man van je dromen, maar de vrouw van een chirurg hoeft nooit in de rij te staan voor brood en zijn kinderen ook niet. Je bent te jong om je de hongersnood te herinneren. Je was nog klein... maar een vrouw heeft er alles voor over om te zorgen dat haar kinderen geen honger lijden.'

Ik wierp een blik op mijn versleten handschoenen. Alles wat ze zei was waar. Dat wist ik best.

Maar ik wist ook dat ik het een eng idee vond dat mijn jongetje alleen bij zijn vader was.

'Mam, waar zijn ze?'

De schietbaan stelde niet veel voor, niet veel meer dan een verbouwde opslagruimte met tralies voor de ramen, een kleine wapenkamer, een rij houten schietschijven met doelwitten erop en mannen met pistolen die met hun voeten uit elkaar stonden of met geweren op hun buik lagen... en tussen hen stond een lange blonde man met een klein jongetje: Aleksej Pavlitsjenko en de kleine Rostislav Aleksejevitsj. Mijn maag maakte een sprongetje van opluchting.

‘Iedere man moet kunnen schieten,’ hoorde ik Aleksej tegen mijn zoon zeggen toen ik dichterbij kwam. Hij liet Slavka zien hoe hij het veel te grote geweer moest vasthouden. Hij sprak op de belerende toon die ik zo goed van hem kende. Mijn man deed niets liever dan dingen uitleggen aan mensen die minder wisten dan hij. ‘Maar om een echte expert te worden, moet je natuurlijk ook aangeboren talent hebben.’

‘Wat voor talent, papa?’ Slavka keek met grote ogen op naar deze blonde man die hij nauwelijks kende. Een man die toen hij pas zes weken oud was zonder om te kijken de deur uit was gelopen.

‘Geduld, een scherp oog, een vaste hand en gevoel voor het wapen in je hand. Daarom is papa zo’n goede schutter. Hij heeft het gevoel van een chirurg.’ Slavka zette nog grotere ogen op en Aleksej glimlachte. ‘Probeer het maar –’

‘Slavka,’ riep ik langs de schutters lopend, er goed op lettend dat ik achter ze bleef. ‘Geef dat geweer terug. Je bent nog te jong voor zo’n zwaar wapen.’

Slavka schrok en zette een schuldig gezicht op, maar Aleksej was niet verbaasd over mijn plotselinge verschijning en mijn boze gezicht. ‘Hé daar,’ zei hij kalmjes, een blonde haarlok van zijn hoge voorhoofd vegend. Hij torende boven me uit: zesendertig jaar, slank en blond. Ontspannen glimlachend liet hij zijn witte tanden zien. ‘Wat zie je er mooi uit, *krosjka*.’

Ik deed geen moeite om hem te vragen me niet zo te noemen. Hij wist best dat ik een hekel aan dat koosnaampje had. De eerste week dat we getrouwd waren had ik het nog wel vertederend gevonden als hij me zijn broodkruimpje noemde – ‘Omdat je zo’n leuk klein ding bent, Mila!’ – maar het duurde niet lang voor ik erachter kwam dat een kruimeltje iets was wat je in de vuilnisbak gooide. Afval.

‘Je had Slavka niet zonder mij mee naar buiten moeten nemen,’ zei ik in plaats daarvan op zo neutraal mogelijke toon. De angst golfde nog door me heen, ook al wist ik nu dat mijn kind veilig en gezond was. Ik was niet echt bang dat Aleksej ons kind zou proberen af te pakken, maar toch hoorde je zulke verhalen soms. In de fabriek waar ik werkte toen Slavka nog een baby was, was de dochter van een van de bankwerksters door haar ex-man van school gehaald en zonder waarschuwing meegenomen naar Leningrad. De vrouw had gehuild

en gescholden, maar ze had haar dochter nooit teruggekregen, want haar man had vriendjes bij de partij. Dat soort dingen gebeurden.

‘Rustig maar, Mila.’ Aleksej lachte nu nog breder en daardoor sloeg de angst in mijn onderbuik om in woede. Hij had heel goed geweten dat ik bang zou zijn. Hij wist het en genoot er een beetje van. ‘Wie anders dan zijn vader moet een jongen leren schieten?’

‘Ik kan ook schieten. Ik kan –’

‘Ach, het maakt ook niet uit.’ Weer zo’n geamuseerde blik. ‘Je bent er. Om de pret te bederven.’

Ik zag hem knipogen naar een of andere vriend die achter me stond. *Vrouwen!* betekende die knipoog. *Ze gunnen je ook nooit een pleziertje, hè?* Terwijl ik haastig mijn handschoenen en winterjas uittrok, was ik me er pijnlijk van bewust dat ik als enige vrouw tussen al die schutters stond. De andere vrouwen stonden allemaal achter in de zaal om voor hun broers en vriendjes te klappen als ze het doel raakten. De mannen van de Sovjet-Unie, van Lenin tot de laagste arbeider, hadden er altijd de mond van vol dat mannen en vrouwen in alle maatschappelijke sectoren schouder aan schouder moesten staan, maar als het om de zorg voor kinderen ging, of de afwas, of om applaus, was het mij allang duidelijk dat dat vooral vrouwenwerk was. Niet dat ik me daar erg druk over maakte. Het was gewoon een feit. Het was altijd al zo geweest.

‘*Mamoesjka?*’ Slavka keek me met een bezorgde blik aan.

‘Geef dat geweer alsjeblieft terug,’ zei ik rustig terwijl ik hem een aai over zijn bol gaf om te laten zien dat ik niet boos was. ‘Dat geweer is nog veel te groot voor jou.’

‘Helemaal niet,’ zei Aleksej verontwaardigd, terwijl hij het geweer pakte. ‘Als je hem zo betuttelt wordt hij nooit een echte man. Kijk goed hoe ik het laad, Slavka...’

Aleksej laadde de TOZ-8 met snelle en behendige handbewegingen. Het waren die handen die mij meteen waren opgevallen toen ik hem op die dansavond voor het eerst had ontmoet. De handen van een chirurg. Lange vingers, nauwkeurig, vaardig en geconcentreerd. ‘Wat? Kun je soms geen nee zeggen als een lange blonde man naar je lacht?’ had mijn moeder gezegd toen ik haar vertelde dat ik zwanger was. Maar ik was niet voor Aleksej Pavlitsjenko’s lengte of charme gevallen, en zelfs niet voor zijn handen. Nee, het waren zijn bekwaamheid, zijn ambitie

en zijn doelgerichtheid geweest. Daarin verschilde hij enorm van de jongens van mijn eigen leeftijd, die alleen lol traptten en stoere praatjes hadden. Aleksej was geen jongen meer, maar een man van boven de dertig die wist wat hij wilde. En als hij iets wilde, trainde hij daarvoor, werkte hij daarvoor en kreeg hij het ook. Dat had ik die eerste avond al meteen gezien, ook al was ik nog jong en giechelg in mijn dunne paarse jurkje. Ik was nog maar net vijftien geweest.

En negen maanden later was ik moeder.

Ik stuurde Slavka naar de kapstok achter in de zaal om mijn jas op te hangen en wendde me weer tot Aleksej. 'Je bent niet op onze afspraak gekomen.' Ik moest mijn best doen om mijn stem neutraal te houden. Ik mocht niet boos klinken. Dat zou hij alleen maar grappig vinden. 'Ik heb bijna drie uur op je gewacht.'

Hij haalde zijn schouders op. 'Het is me ontschoten. Ik heb het erg druk, *krosjka*.'

'Je weet dat we om de scheiding officieel te maken allebei aanwezig moeten zijn. Je wil niet meer met me getrouwd zijn, dus waarom kom je niet opdagen?'

'Ik zal het goedmaken,' zei hij op luchtige toon.

Een van zijn vrienden in de rij schutters zag hoe ik keek en begon te grinniken. 'Ze wil het niet door jou goed laten maken!' Achter me werd gelachen.

'Laat mij het maar met haar goedmaken,' mompelde iemand. Aleksej grijnsde naar de mannen achter mij.

'Ik zal een nieuwe afspraak maken om de echtscheiding officieel te maken,' zei ik zo kalm als ik kon. 'Zorg nou maar dat je er bent. Het is binnen een paar minuten gepiept.' Ik was er niet trots op dat ik zo'n puinhoop van mijn leven had gemaakt. Moeder op m'n vijftiende, een paar maanden later alweer uit elkaar, en bijna gescheiden op m'n eenentwintigste. Maar gescheiden zijn was beter dan vastzitten in het vagevuur waarin ik nu al zes jaar klem zat, tussen getrouwd en niet getrouwd zijn.

'Kijk toch niet zo zuur, Mila. Je weet dat ik je maar een beetje plaag.'

Aleksej porde me speels in de ribben, maar net hard genoeg om pijn te doen, ondanks mijn wollen trui. 'Je ziet er trouwens goed uit. Stralend, bijna... Is dat waarom je scheiden wil? Heb je een ander?'

Hij plaagde nog steeds, het was nog steeds spel, maar zijn stem had

nu een scherpere klank. Hij wilde mij weliswaar niet meer, maar vond het ook geen prettig idee dat iemand anders me misschien wel wilde, laat staan dat iemand me kreeg.

‘Ik heb niemand,’ zei ik. Als ik wel een ander had gehad, had ik hem dat niet verteld, maar het was niet zo. Met mijn studie aan de universiteit, mijn Komsomol-bijeenkomsten en de zorg voor Slavka kreeg ik hoogstens vijf uur slaap per nacht. Waar moest ik de tijd vandaan halen voor een nieuwe man?

Me nog steeds aankijkend legde Aleksej het geweer van de ene in de andere hand. ‘Zit je nu in je derde studiejaar?’

‘Mijn tweede.’ Ik studeerde geschiedenis aan de universiteit van Kiev. Voor mijn studentenkaart had ik heel hard moeten werken: een jaar avondstudie en daarnaast ploegendiensten achter de draaibank bij de munitiefabriek. In die periode moest ik genoeg nemen met hoogstens vier uur slaap per nacht, maar het was het waard geweest. Ik deed het allemaal voor Slavka, voor zijn toekomst en de mijne. ‘Aleksej, als ik een nieuwe afspraak kan maken –’

‘Aleksej!’ riep iemand verder in de rij mannen. Hij bekeek me van top tot teen. ‘Is dit je vrouwtje?’

Mijn man drukte me even tegen zich aan. ‘Vertel haar wat een goede schutter ik ben, Serjozja. Ik maak geen indruk meer op haar. Zo gaat dat als je getrouwd bent, hè?’ Aleksej zag hoe ik keek en bukte zich om zijn neus tegen mijn oor te drukken. ‘Ik plaag je maar, *krosjka*. Doe niet zo boos.’

‘Je man schiet heel goed. Je moet hem eens met de TOZ-8 zien!’

‘Gewoon een eenvoudig grendelgeweer,’ zei Aleksej terwijl ik me onder zijn arm uit wurmde. ‘We noemen het de Melkasjka.’

‘Ik weet hoe het heet.’ Ik was geen expert, maar was met de schietclub van de fabriek naar de schietbaan geweest en wist wel het een en ander over vuurwapens. ‘De TOZ-8 is goed voor een afstand van 120 tot 180 meter –’

‘TOZ-8, mondingssnelheid 320 meter per seconde, goed op 120 tot 180 meter,’ zei Aleksej zonder naar me te luisteren. ‘De grendel –’

‘Dat weet ik. Ik heb ermee –’

Hij legde het geweer aan, richtte, en er klonk een schot. ‘Zie je, bijna precies in de roos.’

Ik beet zo hard op mijn tong dat het pijn deed. Ik wilde mijn zoon pakken en naar buiten stormen, maar Slavka stond te treuzelen bij de kapstokken. Hij luisterde naar twee mannen die op luide toon over politiek discussieerden en ik wilde niet weggaan zonder zekerheid. De zekerheid dat Aleksej wel aanwezig zou zijn bij mijn volgende afspraak voor de echtscheiding.

‘Vroeger ging je niet zo vaak naar de schietbaan. Waarom wil je hier zo goed in worden?’ Ik sprak op een toon alsof ik met tegenzin moest toegeven dat hij een erg goede scherpschutter was. ‘Je bent chirurg en weet wat er met spieren en organen gebeurt als die door een kogel getroffen worden. Je hebt weleens verteld dat je zulke verwondingen moest herstellen.’

‘Besef je wel dat er oorlog komt?’ Hij laadde de Melkasjka weer. ‘Als het zover is, moet iedereen kunnen schieten.’

‘Jij niet.’ Op een dag wordt het oorlog, zei mijn vader al zo lang als ik me kon herinneren. Maar het was nog steeds niet gebeurd. ‘Als het oorlog wordt, word jij geen soldaat.’

Mijn man fronste zijn wenkbrauwen. ‘Denk je dat ik dat niet kan?’

‘Een chirurg zoals jij is veel te waardevol om naar het front te sturen,’ zei ik snel. Ik wist dat ik een fout had gemaakt. We woonden al zo lang niet meer bij elkaar dat ik vergeten was dat ik zijn ijdelheid moest strelen. ‘Jij gaat een veldhospitaal leiden. Jij hoeft niet als een blinde aap op commando de trekker over te halen.’

De frons verdween en hij hief het geweer op. ‘Oorlog biedt een man kansen, Mila. Kansen die hij in het normale leven nooit krijgt. Ik wil er klaar voor zijn.’

Hij schoot nog eens, maar dit keer net niet in de roos. ‘Goed schot, papa,’ zei Slavka, die diep onder de indruk aan kwam hollen.

Aleksej haalde zijn hand door zijn haar. Twee jonge meiden achter in de zaal stonden hun krullen rond hun vingers draaiend naar hem te kijken. Misschien had mijn man hun bewonderende blikken in de gaten, want hij ging op zijn hurken naast zijn zoon zitten en zei: ‘Ik zal je laten zien hoe het moet.’

Dat was ook het eerste wat hij tegen mij had gezegd. Tegen de kleine Mila Belova die net vijftien was geworden en, betoverd door de muziek, het gelach en de paarse jurk die rond haar benen sliertte,

door een tochtige danszaal was gelopen. Ik danste met een vriendin. Samen keken we naar de jongens die zich uitsloofden op de dansvloer, maar toen was er een langzamer en formeler nummer ingezet... en had een bijzonder lange man met blond haar me bij mijn vriendin weggetrokken en me in zijn armen genomen. 'Ik zal je laten zien hoe het moet...' had hij gezegd. Later had hij zijn jas voor me uitgespreid op het gras buiten de danszaal en had hij gezegd dat hij van plan was een groot man te worden. 'De naam Pavlitsjenko zal bekend worden van Moskou tot Vladivostok.'

'Ik zie het al voor me,' had ik lachend geantwoord. 'Aleksej Pavlit-sjenko, Held van de Sovjet-Unie!' Hij gloeide van de ambitie, zo fel zelfs dat hij me verblindde. Als ik er nu aan terugdacht, hier in het grijze winterlicht van de schietbaan, hoe hij kort daarna mijn hand had gepakt en die ergens heen bracht terwijl hij zei: 'Ik zal je nog iets anders leren...' Tja. Voor zijn ambitie kon ik nog altijd bewondering hebben, ook al had ik nu een hekel aan hem, maar van de betovering die ik toen had gevoeld was niets meer over.

'Nee, nee,' zei Aleksej tegen Slavka. Zijn stem klonk nu ongeduldig. 'Je moet de kolf niet laten hangen. Zet hem stevig tegen je schouder -'

'Hij is nog te klein,' zei ik zachtjes. 'Zijn arm is niet lang genoeg.'

'Hij is zeven. Hij kan een geweer vasthouden als een man -'

'Hij is pas vijf.'

'Kin omhoog, Slavka. Je bent geen baby. En niet bang zijn!' zei hij streng.

'Sorry, papa.' Het kostte mijn zoon grote moeite om de zware kolf van berkenhout omhoog te houden, maar hij deed erg zijn best om zijn blonde vader, die hij zelden zag, trots te maken.

'Zo?'

Aleksej moest lachen. 'Kijk toch eens, net een bang konijntje.' Hij legde zijn vinger over Slavka's mollige vingertje op de trekker en drukte. Slavka schrok van de terugslag, maar Aleksej lachte alleen maar. 'Je bent toch niet bang voor zo'n klein knalletje?'

'Zo is het genoeg.' Ik pakte het geweer en trok Slavka tegen me aan. 'Aleksej, Slavka en ik gaan nu naar huis. Ik zou graag zien dat je naar de volgende afspraak voor de echtscheiding komt.'

Ik was te kortaf geweest. Ik had moeten smeken. *Kun je alsjeblieft*

komen? Je komt toch wel? De voorzichtige woordkeus van een vrouw die op haar tenen rond een man loopt die de overhand heeft en met die hand zou kunnen uithalen. Geen dichter koos zijn woorden ooit zorgvuldiger.

Aleksej kreeg een harde blik in zijn ogen. ‘Je zou me juist moeten bedanken, *krosjka*. Wie moet er anders een man van dat kereltje maken?’ Hij keek op Slavka neer. ‘Ik weet nog goed dat hij een baby was en dat ik na een twaalf uur durende operatie thuiskwam en hij nog steeds wakker was en lag te huilen. “Hij kan niet slapen,” jammerde je dan, “hij kan niet slapen.” Heel anders dan ik. Ik kan overal slapen.’ Hij keek me even aan en sprak toen met zachte stem verder, zodat niemand anders het kon horen. ‘Wat moet ik daaruit opmaken, Mila?’

‘Ik heb geen idee wat je bedoelt.’ Ik voelde Slavka rillend tegen me aan staan. Hij snapte niet wat er gebeurde, maar voelde de spanning. Hij wilde met zijn treintje spelen, dat wist ik zeker. Hij wilde naar de kleine, maar knusse bovenwoning van zijn oma, naar de glanzende samowaar en naar de lepel jam die ze hem zou geven. Ik wilde hem hiervandaan halen, maar juist toen ik de Melkasjka aan Aleksej wilde geven en weg wilde lopen, zei hij iets wat me stokstijf stil deed staan.

‘Die jongen slaapt niet zoals ik, wil ik maar zeggen. Hij heeft ook mijn haar niet, of mijn ogen...’ Aleksej haalde zijn schouders op en sprak zachtjes verder. ‘Als man ga je je dan bepaalde dingen afvragen, over zo’n kind.’

‘Hij lijkt op mijn vader,’ antwoordde ik op ijzige toon.

‘Hij lijkt ongetwijfeld op iemand.’ Aleksej stak zijn handen in zijn zakken, alsof het hem allemaal onverschillig liet. ‘Misschien wil je daarom wel van me af. Je hebt geen nieuwe man in je leven, maar misschien was er al een man in je leven voor we elkaar ontmoetten –’

‘Haal mijn jas, *morzjik*,’ viel ik hem ruw in de rede terwijl ik Slavka met een duwtje in zijn rug naar de kapstokken stuurde.

‘– want als ik naar dat jongetje kijk dat mijn naam draagt, vraag ik me toch het een en ander af.’ Aleksej keek onze zoon na – onze zoon – die onzeker naar de rij met jassenhaken liep. ‘Ik vraag het me echt af.’

Ik stond nog steeds met de Melkasjka in mijn handen. De berkenhouten kolf was nog vochtig van Slavka’s nerveuze handjes. Mijn nagels boorden zich in het hout, maar eigenlijk wilde ik ze in Aleksejs hoge

jukbeenderen slaan. Ik wilde hem toeschreeuwen dat hij best wist dat ik vóór hem niemand anders had gehad, want ik was rechtstreeks van de schoolbanken naar zijn bed gegaan en had vervolgens dit kind naar buiten geduwd. Maar als ik uithaalde, zou hij mijn polsen pakken en net iets te hard knijpen. Dan zou hij grinnikend iets zeggen als: 'Vrouwen en hun uitbarstingen ook altijd...'

'Kijk dat gezicht nou eens!' Aleksej schudde grijnzend zijn hoofd. '*Krosjka*, ik maakte maar een grapje. Kun je nog lachen?'

'Misschien niet, nee,' zei ik, 'maar ik kan wel schieten.'

Ik hief het geweer op, draaide me om, mikte met behulp van keep en korrel op de verste schietschijf en haalde de trekker over. Mijn oren tuitten en toen ik de Melkasjka weer liet zakken, zag ik in mijn verbeelding de plek waar de kogel het doel geraakt had: precies in de roos, beter dan de pogingen van mijn man. Maar –

'Leuk geprobeerd,' zei Aleksej geamuseerd. 'Misschien raak je volgende keer het doel wel.'

Zijn vrienden hadden alles gezien en barstten in lachen uit. Ik werd knalrood. *Ik kan heus wel schieten, wilde ik uitroepen*. Ik was met de schietclub van de fabriek een paar keer naar de schietbaan geweest en had toen vaak raak geschoten. Ik had geen grote indruk gemaakt, maar had het doelwit niet gemist. Geen één keer.

Maar nu wel. Misschien omdat ik boos en opgefokt was. Omdat ik die grijns van Aleksejs smoel wilde vegen.

'Moet je jezelf nou toch eens zien. Zo'n serieus meisje met zo'n groot geweer.' Aleksej griste de Melkasjka uit mijn hand en trok mijn kin omhoog alsof ik een ondeugend kind was, alleen dan wel zo hard dat het pijn deed. 'Wil je het nog eens proberen, *krosjka*? Dan moet je eerst springen!' Hij hield het geweer hoog boven mijn hoofd en had een vreemde glans in zijn ogen. 'Spring dan!'

Ook andere mannen op de schietbaan begonnen nu te lachen. 'Spring dan, *koekoesjka*! Spring!'

Ik was niet van plan om te springen. Ik wendde me naar Slavka die met mijn jas kwam aanlopen en wurmde me erin. 'Ik laat het je wel weten wanneer ik een nieuwe afspraak heb gemaakt.'

'Zoals je wilt.' Hij haalde zijn schouders op en herlaadde, grijnzend naar de twee meiden in de rij met toeschouwers, de Melkasjka. Ze

lachten terug. Zo gaat dat met jonge meiden. Ze zijn snel onder de indruk. Van een lang en slank postuur, blond haar, ambitie en grote dromen. Zo was ik vroeger ook. Maar nu was ik eenentwintig en een boze moeder met handen die naar buskruit roken en rode wangen van schaamte. Ik was niet langer onder de indruk van foute mannen met een oppervlakkige charme.

Toen we in de schemering door Kiev liepen, hield Slavka met zijn wantje stevig mijn hand vast. De uit de metaalgrijze lucht dwarrelende sneeuw bleef in mijn wimpers steken. 'Steek je tong uit en probeer een sneeuwvlok te vangen,' zei ik tegen mijn zoon. Hij was erg stil. 'Warme *pelmeni* met zure room als we thuiskomen?' probeerde ik, maar hij liep zwijgend verder door de vuile sneeuw. Af en toe haalde hij zijn schouders op.

'*Morzjik*,' zei ik plagerig. Kleine walrus, betekent dat. Zo noemde ik hem al toen hij nog aan de borst lag. Hij had in elk geval gegeten als een walrus.

'Papa vindt me niet leuk,' mompelde hij.

'Het ligt niet aan jou, *morzjik*. Je vader vindt eigenlijk niemand leuk, zelfs mij niet.' Mijn vingers beefden in mijn gewatteerde handschoenen. 'Je hoeft papa niet meer te zien, Slavka. Je hebt geen papa nodig. Je hebt je *baboesjka*, je *dedoesjka*.' Mijn ouders waren het er niet mee eens geweest dat Aleksej en ik uit elkaar gingen, maar hadden me wel weer in huis opgenomen. Ze waren gek op Slavka en hadden voor hem gezorgd, zodat ik in de fabriek kon werken en kon leren voor mijn examens. 'En je hebt mij, Slavka. Je mama, die altijd trots op je is.'

'Maar van wie leer ik dan schieten? Daar heb ik een papa voor nodig die...' Slavka wist niet hoe hij verder moest. Hij was pas vijf en de begrippen die zijn vader had rondgeslingerd waren nieuw voor hem geweest: *een echte man, een echte man van dat kereltje maken, je betuttelt hem te veel*. Hij had alleen begrepen dat zijn vader hem niet goed genoeg vond.

Ik keek naar zijn donkere bos haar. 'Dat leer ik je wel.'

'Maar jij schoot mis,' riep mijn zoon.

Ik had misgeschoten omdat ik een fout had gemaakt: ik had me laten opjutten. Maar dat zou niet nog eens gebeuren. Dat kon ik me niet

veroorloven. Ik had al een keer een enorme vergissing begaan door me in de armen van de verkeerde man te werpen en daardoor was mijn hele leven van de rails geraakt. Nu had ik een zoon en als ik nog eens zo'n fout maakte, zou ik hem in mijn val meeslepen. Ik haalde diep adem en ademde langzaam weer uit. 'Ik zal niet meer misschieten. Nooit meer.' 'Maar...'

'Rostislav Aleksejevitsj.' Ik sprak hem op formele toon aan, liet hem stilstaan in het licht van een straatlantaarn en ging met mijn handen op zijn tengere schouderdjes op een knie voor hem in de sneeuw zitten. Mijn hart bonsde weer. Ik had de houten schietschijf gemist, maar nu mocht ik geen fout maken. 'Vanaf vandaag ben ik jouw papa. Ik ben jouw papa en mama tegelijk. Ik zal je alles leren wat je leren moet om later een goede man te worden.'

'Maar dat kan je niet.'

'Waarom niet?' Hij had een onzekere blik in zijn ogen en ik ging snel verder. 'Weet je wat het betekent om een goede man te zijn, Slavka?' 'Nee.'

'Hoe weet je dan dat ik je dat niet leren kan? Vrouwen herkennen een goede man meteen als ze die zien.' *Voorals ze eerst met een man als Aleksej te maken hebben gehad.* 'Niemand kan je beter leren wat een goede man is dan een goede vrouw. Dat beloof ik je.'

Slavka keek achterom naar de schietbaan. Er viel sneeuw op zijn lange, donkere wimpers. 'Kun je me leren hoe ik moet schieten?' fluisterde hij.

'Ik heb vandaag dan wel gemist, maar dat is geen probleem. Jouw mama gaat nu ook al soms naar de schietclub. Als ik flink oefen kan ik zelfs in aanmerking komen voor de scherpschutterscursus.' Dat had ik tot nu toe niet overwogen, want ik had het al zo druk met mijn universitaire studie. Wie was er nou zo gek om zich ook nog eens drie keer per week te verdiepen in de fijne kneepjes van de ballistiek en wapenkunde? Schieten was slechts een hobby. Ik gaf blijk van goed burgerschap door deel te nemen aan een door de staat goedgekeurde vorm van recreatie. Ik was erheen gegaan omdat mijn vriendinnen dat ook deden. Na ons werk of na een bijeenkomst van de jeugdbeweging van de communistische partij vuurden we wat schoten af. Daarna ging ik met ze naar de film, of vaker nog gewoon naar huis om voor Slavka

te zorgen. Ik had het nooit erg serieus genomen.

Maar daar kwam nu verandering in, zo besloot ik op dat moment. Een certificaat als scherpschutter. Daarmee zou die arrogante grijns wel van Aleksejs gezicht verdwijnen. En belangrijker nog: het zou Slavka duidelijk maken dat ik meer was dan alleen zijn zachte, lieve *mamoeskja* die zo van hem hield. Want ik moest hem behalve schieten nog zo veel meer leren, als ik een goede man van hem wilde maken. Hij moest hard leren werken en de vrouwen in zijn leven beter behandelen dan zijn vader.. Maar een certificaat als scherpschutter? Dat zou inderdaad een mooi begin zijn.

Bovendien moest ik terugdenken aan die nogal agressieve, bezitterige blik in Aleksejs ogen. Hij wilde me niet meer, maar wilde ook niet dat iemand anders me kreeg.

Het was misschien niet zo'n slecht idee als ik mezelf beter leerde te verdedigen. En mijn zoon.

'Hij noemde me een baby!' riep Slavka. 'Ik ben geen baby!'

Mijn hart kromp ineen en ik drukte hem stevig tegen me aan. 'Nee, dat ben je niet.' *Jij bent geen baby, je vader is een klootzak. Maar wij samen hebben hem niet nodig.* Mijn zoon had mij en ik zou hem alles geven wat hij nodig had. Op een dag zouden we ons eigen appartement hebben, een muur vol boeken, een toekomst. Ik vond het niet nodig dat mijn naam overal bekend werd, zoals Aleksej graag wilde. Ik had geen behoefte aan roem en roemruchte daden. Ik wilde mijn zoon gewoon het leven geven dat hij verdiende.

Maak dus geen fouten meer, zei die ijzige stem in mijn hoofd. En dus deed ik een belofte aan mezelf: Niet vandaag, niet morgen. Nooit meer.

Eerste druk april 2024

Oorspronkelijke titel *The Diamond Eye*

Oorspronkelijke uitgever HarperCollins

Copyright © 2022 Kate Quinn

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2023 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Frank van der Knoop

Omslagontwerp De Weijer Design, naar een ontwerp van Elsie Lyons/
Hachette

Omslagbeeld © Nina Masic/Trevillion Images (vrouw); © Getty Images

Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

Kaart p. 6-7 © Nick Springer, Springer Cartographics, LLC

ISBN 978 90 261 7089 8

ISBN e-book 978 90 261 7090 4

ISBN luisterboek 978 90 261 7091 1

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.